

HAGIOGRAFIE

Nauka, která se zabývá životem, zázraky a případně umučením světců a mučedníků. Základním hagiografickým žánrem je **legenda („to, co má být čteno“)**, dále pak např. kázání. Legenda jako útvar vzniká kolem 2. stol. n. l. (vyprávění o mučednících, osudy svatých) a ve středověku se jedná o nejspíše nejvýznamnější projev tehdejší literatury.

Účel legendy

- náboženské povznesení a morální poučení čtenářů
- oslava světců (officia = liturgie v den svátku či památky světců => lectiones = předčítání či vykládání úryvků ze světcova života za účelem poučení posluchačů a oslavy světce)
- kanonizace, korunovace (některé legendy byly psány k oslavě svatořečení světců, korunovace významných panovníků a jiných významných událostí)
- upevňování víry a její přiblížení lidem (známé osoby jsou lidem mnohem blíže, než abstraktní entity jako např. Duch svatý či historicky vzdálené postavy jako např. Kristus)
- **historický pramen?** (nevyhneme se tomu, pokud nemáme k dané problematice dostatek pramenů x je potřeba být k faktům v legendách extrémně kritický)

Struktura a znaky legendy

- obsahují loci communes = povinná místa (prvky, které musel autor použít při psaní)
- miracula = zázraky
- původ a narození světce či mučedníka
- klíčové okamžiky života s důrazem na světcovy ctnosti a jeho zásluhy
- smrt, umučení
- zázraky po smrti
- translatio = část legendy popisující přenos světcova těla

Legendy v našem prostředí

1. Cyriometodějské legendy

Jsou dokladem slovanské Misie na Velké Moravě a také dokladem dvojjazyčnosti tehdejších textů (latina a staroslověnština).

- *Legenda Chersonská, Život Konstantinův a Život Metodějův* jsou psány staroslověnsky.
- *Legenda Italská (též Římská)*
- *Legenda Moravská*
- *Beatus Cyrillus*
- *Diffundente Sole*

2. Václavské a Ludmilské legendy

Tato skupina legend je pozoruhodná svou kvantitou, variabilitou literární kvality, odlišnými průniky s různými literárními žánry (homilie = kázání, officium = liturgie v den svátku či památky světců, meditativní text...) a proměnou hlavního hrdiny.

- *První staroslověnská legenda o sv. Václavu* je psána staroslověnsky.
- *Legenda X* (nejstarší, ale nedochovaná)
- *Legenda Kristiánova*
- *Crescente Fide*
- *Legenda Gumpoldova*
- *Legenda Vavřincova – Laurentia z Montecassina*
- *Fruit in provincia Bohemorum*

3. Vojtěšské legendy

Na rozdíl od ostatních legend psány pouze latinsky. Před českými historiky se vojtěšskou hagiografií zabývali Němci, Rakušané, Maďaři a Poláci, což dokazuje, jak významnou postavou byl sv. Vojtěch i za hranicemi našich zemí. Nejvýznamnější legendy bývají označovány sigly (značkami) **C**, **B** a **Q**.

- *Legenda Canapariova (C)*
- *Bruno z Quefurtu, Život sv. Vojtěcha (B)*
- *Verše o umučení sv. Vojtěcha – Versus de passione sancti Adalberti (Q)*
- *Utrpení svatého mučedníka Vojtěcha – Passio sancti adalperi martyris*
- *Zázraky sv. Vojtěcha – Miracula sancti Adalberti*
- *O svatém Vojtěchovi, biskupu pražském – De sancto Adalberto episcopo Pragensi*

4. Prokopské legendy

Skrze Prokopskou hagiografii došlo ve 30. letech 11. století k oživení slovanské liturgie v Sázavském klášteře založeném českým šlechticem jménem Prokop. Slovanská liturgie se zde udržela do roku 1096. K její obnově dochází poté znovu ve 12. století díky vlně českého nacionalismu souvisejícího se slovanským a národním uvědoměním.

- *Vita minor – Život menší*
- *Vita antiqua – Život starobylý*

5. Jiné

- *Život blahoslaveného Hroznaty – Vita fratris Hroznatae*

Seznam literatury

Ludvíkovský, Jaroslav: Kristiánova legenda. Život a umučení svatého Václava a jeho báby svaté Ludmily. Praha 1978.

Nechutová, Jana: Latinská literatura českého středověku do roku 1400. Praha 2000.

Třeštík, Dušan: Počátky Přemyslovců. Vstup Čechů do dějin (530–935). Praha 1997.